

MUNDU GARAIKIDEAREN HISTORIA

Hezkuntza-sistemaren xedea, herritar gogoetatsu eta sortzaileak prestatzea da, gure gizartea gero eta anitzagoa eta aldakorragoa baita. Alde batetik, honek areagotzen du nerabezaroan irudimentsuki pentsatzeko gaitasuna sustatzearen beharra, premia berriei egokitzeko. Bestalde, gizarte demokratikoek kognitiboki prestatutako eta emantzipatutako pertsonak behar dituzte, balio demokratikoak defendatzeko gai direnak.

Batxilergoan, *Mundu Garaikidearen Historiak*, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako *Geografia eta Historia* irakasgaiaren kompetentziak garatzeko prozesuari jarraipena emateaz gain, munduko iragana aztertzeak gaur egungo politika, ekonomia eta gizarte-bizitza ulertzeko duen garrantzia definitzen du, egungo munduan zentzua hartzen duten tresna kontzeptualak eskaintzen dizkigulako. Are gehiago, irakasgaiak gazteen adimenaren garapen orekaturako beharrezkoak diren datuak eta jarduera intelektuala ematen digu. Beraz, eztabaidaezina da *Mundu Garaikidearen Historia* lantzeko beharra, pentsamendu eta judizio analitiko askerako gaitasuna sustatzen laguntzen duen irakasgai gisa.

Historiak, gertakietan eta ondorengo hausnarketetan oinarrituta, nor garen eta zergatik garen jakiten laguntzen digu. Eta horrek guztiak baliabideak bilatzen ditu, eztabaida pertsonaletan oinarritutako pentsamendu kritikoa balioesteko, alderatzeko eta gauzatzeko. Beraz, ondoriozta daiteke irakasgai honen oinarritzko jakintzak irakasteak barne hartzen dituela, ez bakarrik iraganeko garaiei buruzko ezagutzak, baizik eta gertaeretatik abiatutako gogoeta egitea eta iraganaren eta orainaren arteko erlazioak bilatzea ere. Hau da, gizartean aurrera egiten lagunduko duten herritar zentzudunak, moldagarriak eta pentsakorrek sortzeko tresnak. Eta hori guztia, jakina, Euskal Autonomia Erkidegoko curriculumaren parte den diziplina gisa, Euskadiko testuinguru global, historiko eta gaur egungoarekiko harremana.

Oinarritzko jakintzak multzotan antolatzeak, diziplinaren ordena kronologikoa errespetatzen du, baina, euren planteamenduen bidez, espiritu pedagogiko berritzailea ere proposatzen da. Konbinazio horrek ikasleak bideratuko ditu, irakaslearen lanarekin batera, Mundu Garaikidearen Historiaren ulermen eta ikuspegi orokor bat lortzera, eta, pixkanaka eta nerabeen eboluzio psikokognitiboa kontuan hartuta, euren kompetentzia-profila osatzen.

Horrela, *Mundu Garaikidearen Historia* ikasteak, zuzenean lantzen ditu Herritartasunerako Konpetentzia -kultura politikoa, pentsamendu kritikoa eta herritarren parte-hartze aktiboa garatzen laguntzen duelako-; eta Gaitasun Pertsonala, Soziala eta Ikasten Ikastekoa —gertaerak erlazionatzen, hausnartzen eta aldaketetara egokitzeko eta bizitza osoan zehar ikaskuntza kudeatzeko beharrari erreparatzen irakasten du eta. Kontzientzia eta Adierazpide Kulturalerako Konpetentziaz ere arduratzen da, edozein motatako adierazpen artistiko ezagutzeak bai sentzibilitatea bai Ondare Historiko-Artistikoa aintzat hartzea, errespetatzea, balioestea eta hartaz gozatzea gauzatzen dituelako.

Zeharka, diziplina honek Ekintzailtza Konpetentzia ere garatzen du; izan ere, ikasleei laguntzen die bizitzan zehar izango dituzten beharrak, erronkak eta aukerak onartzen, gaur egun globalizatuta dagoen eta etengabe aldaketak jasaten dituen mundura egokitu ahal izateko. Azkenik, Hizkuntza Komunikaziorako Konpetentziari eta

Konpetentzia Eleaniztunari egiten zaien ekarpena eztaba daezina da, ezinbestekoa baita edozein hizkuntzatan komunikatzea informazioa transmititzeko; eta Konpetentzia Digitala funtsezkoa da gaur egun edozein irakasgaitan trebatzeko.

Horri guztiari, Geografia eta Historiaren diziplinartekotasuna gehitzen badiogu, gainerako irakasgaiekin batera lan egiteko aukera ematen duena, iragana ezagutzeko beharraren ondorioa -egungo munduan kokatzeko eta hura ulertu, zaindu, aberastu eta dituen xehetasunez gozatzeko- saihestezina bihurtzen da. Historian zehar, jakintza-diziplina guztiak gizakiok etengabe planteatzen ditugun galderei eta beharrei erantzuteko garatu direla kontuan izanik, ukaezina da, besteak beste, Industrializazioen Historiaren eta Ekonomia eta Teknologiaren artekoa.

Batxilergo osoan zehar, *oinarrizko jakintzen* bidez egindako lanaren bitartez eskuratzen eta garatzen joango diren trebetasunei *konpetentzia espezifikokoak* deitzen zaie. Historia Garaikideko kasuan, horien helburua da: Aro Garaikidearen hasieratik gaur egunera arte, pentsamenduak eta ideologiek errealitatea eraldatzeko bete duten funtzioa ezagutzea eta interpretatzea; identitate kolektiboak eraikitzeo prozesua deskribatzea, baita mundu garaikidearen konfigurazio sozial, politiko eta kulturalean duten garrantzia ere; Historia Garaikidean sistema demokratikoak finkatzen lagundu duten prozesuak, mugimenduak, ekintzak eta eraldaketak identifikatzea eta ezaugarritzea, baita haien atzerapausoak ere; garatutako sistema eta eredu ekonomikoak azaltzea; joera demografikoetan, bizimoduetan eta bizi-zikloetan gertatu diren aldaketak eta iraunkortasunak deskribatzea eta aztertzea; gaur egungo desberdintasun sozioekonomikoen jatorria definitzea; Aro Garaikideko gatazka nagusien eta haien indarkeria- eta suntsipen-maila handiaren kausak eta ondorioak ezagutzea eta aztertzea; Globalizazioaren fenomenoak azaltzea, gaur egungo gizarteetako harreman-esparru gisa, baita Globalizazioak tokiko eta munduko esparruan eta pertsonen eguneroko bizitzan duen eragina ere, eta Historia Garaikide unibertsalaren eta egungo goera soziopolitikoaren analisisan genero-ikuspegia txertatzea.

Horrek guztiak gure ikasleei lagunduko die sortutako proposamen sozial, politiko, ekonomiko eta kulturalak modu kritikoan baloratzen, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren ikuspegi etikotik; identitate kolektiboek gaur egun duten esanahia eta garrantzia ulertzen eta sortu dituzten ondare-aberastasuna eta ondorioak historiko eta kulturalak baloratzen, baita pertenezko-sentimenduak errespetatuko dituen elkarrizketa konstruktibo baterako lagungarriak diren norberaren argudioak egiten; sistema demokratikoen lorpenak, ahuleziak eta mehatxuak ulertzen eta elkarbizitzaren eta oinarrizko eskubideen berme gisa duten zeregina baloratzen; sistema ekonomikoek sortutako subordinazio- eta mendekotasun-harremanez jabetzen, planetaren iraunkortasuna baloratzen eta gizarte-eskubideen garrantzia eta oinarrizko baliabideen eskuratzeko unibertsala defendatzen; Estatuak, eskualde eta herrialdeen arteko antzekotasun eta desberdintasun demografikoak eta sozialak behatzen; egungo gizarte konplexuak nola osatu diren ulertzen, desberdintasuna horien arazo nagusietako bat dela onartzen eta komunitate bidezkoagoak eta kohesionatuagoak lortzeko planteatzen dituen erronkak bereganatzen; informazioaren manipulazioa atzematen, norberaren argudioak sortzen, gure iragan hurbileko gertakari traumatikoei aurre egiten, horiek errepika daitezkeen saihesten, biktimak aintzatezten eta Justizia Unibertsalaren printzipioaren aplikazioa defendatzen; Globalizazioarekin lotutako XXI. mendeko erronka nagusiak identifikatzen eta ezagutzen, eta Garapen Iraunkorreko Helburuei aurre egiteko konpromiso ekosozialak hartzearen beharra baloratzen eta emakumeek

Historian duten presentzia aitortzen, baita beraien oztopoak eta aurrerapen- eta atzerapen-uneak ezagutzen, eta emakumeen eta gizonen benetako berdintasunaren aldeko jarrerak sustatzen.

Eta ikasleek egindako aurrerapenak baloratzeko, ebaluazio-irizpideak daude. Horien helburua da, jakintzak zenbateraino barneratu diren eta, ondorioz, konpetentzia espezifikoetan zer progresio-maila lortu den zehaztea, baita ikasleek beren garapenerako garrantzizkoak diren jarrerak eta balioak bereganatu dituzten zehaztea ere. Irizpide horien formulazioan, beraz, jakitearen, egiten jakitearen eta izatearen erreferentziak jasotzen dira.

Oinarrizko Jakintzen bidez, ikasleek Konpetentzia Profil fidagarri batera eramango dituzten Konpetentzia Espezifikoak eskuratuko dituzte. Horregatik, jakintza horiek ezinbestekoak dira, gizakiok Mundu Garaikidearen Historian zehar mundua ulertzeko izan ditugun modu desberdinen transmisio zuzena behar bezala egin ahal izateko. Era berean, errealitate aldakorrek gizakiaren eraginek baldintzatzen dituztela hau da, aldaketa horietako asko gure ekintzen ondorio direla, bereganatzeko. Horregatik, ezinezkoa litzateke errealitatea aztertzea, ezta etengabeko aldaketa hautematea ere, gutxieneko datu historiko batzuk ezagutu gabe, zehatzak eta pedagogikoki antolatuak direnak, eta bilakaera horiek guztiak zeintzuk izan diren erakusten dizkigutenak.

Oinarrizko jakintzak hiru bloketan bereizi dira: *A. Gizarteak denboran zehar*, hau da, Historiari dagozkion oinarrizko jakintzak; *B. Egungo munduaren erronkak*, hau da, egungo auzi geopolitikoak; eta *C. Konpromiso zibikoa*, oso-osorik gainerako jakintzekin batera landuko diren gai transbertsalak jorratzen dituena. Aditzera eman behar da, A bloke barruan jakintza transbertsal batzuk ere badaudela (A1 11 eta 14), eta horiek ikaste egoera guztietan landu beharko direla. Gainerakoak, jakintza espezifikoak dira eta eta jorratu ahal izango dira adierazitako moduan (politika, gizarte, ekonomia, ideologia eta abarren erlazioetatik abiatuta), edo ikaste-egoerak pedagogikoki antolatzeko helburuarekin konbinatuta, adibidez, Historia Garaikidearen etapan arabera, edo irakasle-taldeak egokiagotzat joko duen moduan.

Irakasgai honek, baliabide horien eta irakasleren lanaren bitartez, azken hori jakintzaren jabe eta gida izanda, ikasleak beren ikaskuntzaren protagonista izan daitezten eta figura pasibo eta ezagutza-hartzaile soil izateari utz diezaieten, lagundu egingo du. Jakintza aztertu, aplikatu eta sortzeko irakaskuntza eta informazioa ezagutza bihurtzea uztartu behar ditugu, horrela, Historia Garaikidearen bilakaeraren ikaskuntza, jakin-mina, pentsamendu kritikoa, autonomia eta, ondorioz, erresilientzia sustatuz. Lotura hori gabe, ez da motibaziorik egongo eta gauzak ezingo dira ikuspegi berrietatik landu. Konbinazio horrekin, motibazioa sortuko da eta XXI. mendeko erronkak ikuspegi berrietatik ikusi ahal izango dira.

KONPETENTZIA ESPEZIFIKOAK

1. Aro Garaikidearen hasieratik gaur egunera arte pentsamenduak eta ideologiek errealitatea eraldatzeko bete duten funtzioa ezagutzea eta interpretatzea, iturri historiko eta historiografikoak erabiliz eta Historiaren funtsezko gaiak buruzko eztabaidetara hurbilduz, sortutako proposamen sozial, politiko, ekonomiko eta kulturalak modu kritikoan baloratzeko, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren ikuspegi etikotik.

Pentsamendua, pertsonok gure adimenean errealitatearen ideiak eta errepresentazioak osatzeko eta erlazionatzeko dugun gaitasuna da. Ideologia, ideia filosofiko, politiko, sozial, ekonomiko eta abarren multzo bat da, sistema ekonomiko, sozial edo politiko bat eraldatzeko edo kontserbatzeko garatua. Aro Garaikidea, zalantzarik gabe, ideologiaren aroa da, Antzinako Erregimenaren krisitik eta liberalismoaren garaipenetik abiatuz, gaur egunera arte iritsi arte. Ideologiek gizarte-eredu berrien sorreran eta horiek aldatzeko aukeren eta sistema politikoen artikulazioan izan duten zeregina ezagutzea ezinbestekoa da 1789. urtetik gaur egunera arteko prozesu nagusiak ulertzeko.

Ikasleek, iturri desberdinen bidez, ideiek, kolektiboaren gainean duten mobilizazio-ahalmena ulertu ahal izango dute. Horrek guztiak berekin dakar zenbait fenomenori buruzko ezagutzak maneiatzea, hala nola gizarte-mugimenduei, prozesu iraultzaileei, sistema politikoei, langile-mugimenduei eta haien bide politiko eta sindikalei, faxismoen fenomenoei eta Aro Garaikidea markatu eta markatzen duten gainerako fenomenoei buruzkoak. Aipatutako guztiaren azterketa kritikoa eta arrazoitua, ikuspegi historiko objektibo eta etiko batetik planteatu behar da, eta kontuan hartu behar dira Nazio Batuen Erakundeak babestutako adierazpenetako eta akordioetako edukiak.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK2, HKK3, HKK5, KD2, KPSII4, KPSII5, HK2, HK3.

2. Identitate kolektiboak eraikitzearen prozesua deskribatzea, baita mundu garaikidearen konfigurazio sozial, politiko eta kulturalen gainean duten garrantzia ere, pentsamendu historikoaren kontzeptu eta metodoak erabiliz, gaur eguneko duten esanahia eta garrantzia ulertzeko, pertenezko-sentimenduak errespetatuko dituen elkarrizketa konstruktibo baterako lagungarriak diren norberaren argudioak egiteko, eta identitate kolektiboak sortu dituzten ondare-berastasuna eta ondoriotasun historiko eta kulturala baloratzeko.

Identitateak, gure irudipen sozialak islatzeko moduetako bat dira, pertsonok geure buruaz eta parte garen taldeez ditugun erreferentzien eta irudien fusioa baitira. Identitate kolektiboak bereizketa-elementuak dakartzate, hala nola, talde jakin batzuetako kide, nortasun kolektiboko atributuak eta amankomuneko bilakaera historikoa izatea, askotan osagai emozionalak eragiten dituztenak. Gaur egun *Identitate kulturalak* deiturikoak —*nazio-identitateak*, termino historikoetan ulertuta, barne hartuta—, sorreratik erronka politiko batzuk sortu dituzte; alderdiek, beren taldeen interes eta eskubideen defentsarik onenak eta zuzenenak zirela adierazi baizuten, azpiordezkatutzat zirelakoan. Beraz, identitate kolektiboaren garrantzia ulertzea Historia Garaikidearen ikuspegi globalaren zati banaezina da, munduaren konfigurazio sozial, politiko eta kulturalaren elementu gisa duten eginkizunarekin batera.

Testu historiografiko eta iturri historiko desberdinen analisiaren bidez, aipatutako gerataera horien jatorri eta kausa historikoak aztertzeak baita, egungo informazio-iturriak ere kontuan hartu ondoren, berezko argudiaketa objektiboak egiten hasteak, ikasleek bere argudioak lantzerako eramango ditu, pertenezko-sentimendu guztiak errespetatzen eta horri buruzko elkarrizketa eraikitzailea egiten lagunduko dutenak.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK3, HKK5, KE3, KPSII1.2, KPSII3.1, HK2, HK3, KAKK1, KAKK2.

3. Historia Garaikidean sistema demokratikoak finkatzen lagundu duten prozesuak, mugimenduak, ekintzak eta eraldaketak identifikatzea eta ezaugarritzea, baita haien atzerapausoak ere, gertakizunen azterketa konparatzaileen eta termino eta kontzeptu historikoen erabilera zuzenaren bidez, sistema demokratikoen lorpenak, ahuleziak eta mehatxuak ulertzeko eta elkarbizitzaren eta oinarrizko eskubideen berme gisa duten zeregina baloratzeko.

Historia aurrerapausoen eta atzerapausoen bilakaera ez lineala da. 1789an hasi, eta XIX. mendean zehar mendebaldeko sistema politikoek izan duten bilakaerak ekarpenak egin dizkio parlamentarismoa garatzeko prozesuari, atzerapausoak kontuan hartuta, egungo demokraziak ezarri eta finkatu arte. XIX. mendeko iraultza burgeseak, haien parlamentarismo liberalarekin —batzuetan ezegonkorra—, industrializazio-prozesuekin eta kolonialismoarekin batera, XX. mendean joera autoritario kontserbadoretarantz eboluzionatu zuten batzuetan. Izatez, nazioarteko gatazka handiek eta bi sistema ekonomikoren (kapitalista eta komunista) arteko lehiak markatu zuten XX. mendea. Historiak, egungo mundu globalizaturaino ekarri gaitu.

Hori guztia ulertu eta barneratzeari esker, eta Historia Garaikidean sistema demokratikoak finkatzen lagundu duten prozesu, mugimendu, ekintza eta eraldaketa politikoak ulertzen eta azaltzen jakiteari esker —baita haien atzerakadak ulertzen eta azaltzen jakiteari esker ere—, jabetu gaitezke gaur egun mendebaldeko munduan indarrean dauden konstituzioen dimentsio demokratikoaz, gure bizikidetzaren oinarri gisa eta gure oinarrizko eskubideen berme gisa. Irakasgaiari datzekio, beraz, prozesu horiek definitzeko eta testuinguruan kokatzeko aukera ematen duten termino eta kontzeptu historikoak, politikoak eta juridikoak zuzen erabiltzea eta maneiatzea.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK2, KE2, STEM2, PSIIK1.1, HK1, HK2, HK3, EK1.

4. Aro Garaikidean garatutako sistema eta eredu ekonomikoak azaltzea, iturri historiko eta historiografikoen bidez, aurrerapen-ideiaren interpretazioa ikertuz eta sistema horiek gizartean, ingurumenean eta lurraldean dituzten ondorioei buruz ere ikertuz, betiere subordinazio- eta mendekotasun-harremanez jabetzeko, planetaren iraunkortasuna baloratzeko eta gizarte-eskubideen garrantzia eta oinarrizko baliabideen eskuratze unibertsala defendatzeko.

Mundu-mailako ekonomiak Aro Garaikidean zehar izandako bilakaera aztertzeak, ikasleari lagunduko dio, bai horrek gizartearen garapenarekin duen zuzeneko harremanak, bai gaur egungo egoera. Globalizazioaren ekonomiaren funtzionamenduari trebatzeko, funtsezkoa da lehenik eta behin bere erro historikoak eta bere eragileen pentsamenduak eta politikak aztertzea, oinarrizko kontzeptuak erabiltzeaz gain; krisi ziklikoak, interbentzionismoa edo librekanbismoa, besteak beste. Bestalde, aztertze horrek, bilakaera ekonomiko unibertsalean —estatu liberalak

eraikitzeko funtsezko oinarrietako bat kapitalismoa zena— eta gaur egunera arteko garapenean baita 1789tik aurrera egon diren arazoetan ere, Historiaren panoramika bat ematen du, egungo ereduaren zergatiarekin edota gizarte-ongizatea edo iraunkortasuna bezalako gaiez arduratzeko beharrarekin lotzen dena. Azken honek, gainera, ikuspegi kritikoa ematen dio aurrerapenaren ideari, haren planteamendu filosofiko eta ekonomikoari eta haren ondorio politikoei. Historikoki bere lehentasunen artean, ez aberastasunaren banaketa, ez ingurumen-ondorioak kontuan hartu ez dituen hazkunde ekonomikoak eragindako ondorioak kontuan hartu behar dira.

Magnitude horiek ezagutzeko bideak eskatzen du dokumentu historikoetako iruzkinez baliatzea —grafikoak, estatistikak, erroldak eta abar— eta aplikazio informatikoak erabiltzea. Lan horrek interpretaziorako eta loturak egiteko gaitasunaren garapena eskatzen du, faktore ekonomikoak gainerako fenomeno historikoekin elkartzeko.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: STEM4, STEM5, KPSII1.1, HK1, HK2, HK3, EK1, EK2.

5. Aro Garaikidean zehar, joera demografikoetan, bizimoduetan eta bizi-zikloetan gertatu diren aldaketak eta iraunkortasunak deskribatzea eta aztertzea; ikerketa-proiektuen bitartez, estatuen, eskualde eta herrialdeen arteko antzekotasun eta desberdintasun demografikoak eta sozialak behatzeko.

Ikasleek, mendebaldeko gizarte unibertsalaren bilakaera demografikoa eta aldaketak eta jarraitutasunak Aro Garaikidean zehar aztertu behar dute, mendeko izatetik herritar izatera egindako urratsa harreman eta garapen sozial, ekonomiko eta politikoko modu berriekin, espazioaren banaketarekin eta lurraldeen arteko desoreka mantentzearekin lotuz. Horrela, ikasleek ulertuko dute, bai modernizazio ekonomiko eta sozialaren prozesua, bai, historian eta orainaldian, gizartearen heterogeneotasun eta konplexutasun handia; haien antzekotasunak, dibergentziak eta desberdintasun demografiko eta sozialak ere kontuan hartuz. Biztanleriari, bizimoduei eta eguneroko bizitzari buruzko azterlanak funtsezkoak dira gizarte-, genero-harremanak eta belaunaldien arteko erlazioak ulertzeko, baita gure aniztasun sozialak gordetzen dituen gizarte garaikideen pertzepzio, emozio eta egitura kulturalak ulertzeko ere.

Aipatutako azterketa, subjektuan eta gizataldeko esperientzietan oinarritu behar da eta analisia, iturri historiografikoen eta askotariko iturri historikoen —hala nola datu estatistikoen, testuen, errolden eta abar— aztertze kritikoaren bidez egin behar da. Gizartearen bilakaerak barne hartzen ditu: lorpenak eta atzerapenak, Estatuaren erregimen politiko desberdinek orain arte hartutako neurriak, eguneroko bizitza eta ongizate-mailen eboluzioa eta etorkizuneko mugak eta erronkak. Eta gaurkotasanari dagokionez, gatazkak kudeatzeko, desberdintasunak arintzeko, gizarte-tentsioa neutralizatzen edo ordena publikoaren nahasmendua erreprimitzeko hartutako neurriak kontuan hartuta, gertakari handiak ingurune hurbilenarekin lotzeko interesa piztu ahal izango da ikasleengan, baita gizartearen beste ikuspegi batetik aztertzea ere; hain zuzen ere, guzti horri buruz hartu diren politiken irismena eta berdintasunaren, ongizatearen, justiziaren eta gizarte-kohesioaren bidean egindako aurrerapenak eta mugak baloratzera eramango

dituena.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK5, STEM3, KD2, KPSII3.1, KPSII4, KPSII5, HK2, HK3.

6. Gaur egungo desberdintasun sozioekonomikoen jatorria definitzea, sistema eta ziklo ekonomikoen eta gizarte-taldeen bilakaeraren ezagutzaren bidez, azterketa multikausala erabiliz eta subjektuek Historian izan duten zeregin eraldatzailea baloratuz; egungo gizarte konplexuak nola osatu diren ulertzeko, desberdintasuna horien arazo nagusietako bat dela onartzeko eta komunitate bidezkoagoak eta kohesionatuen lortzeak planteatzen dituen erronkak bere gain hartzeko.

Ikasleek, Historia Garaikide unibertsalaren ikasketaren bidez, identifikatu eta erlazionatuko dute askotariko faktoreek nola zehaztu dituzten, politikatik eta ekonomiatik, eskubide zibil eta sozialetan izan diren aldaketak. Gizaki sozial garen aldetik, gizakiok kolektibitatean bizi behar dugu. Gure gizarteak guk geuk sortutako arauen arabera antolatzen dira. Arau horiek, historian zehar, hainbat erakunderen sorrera eragin dute, eta horien bidez ezartzen dira gure harremanak modu antolatuan gidatzen dituzten arauak. Era berean, jarduera ekonomikoa giza gizarte orori datzekio; izatez, gizarte-bizitzaren funtsezko elementua da, eta bere arauak ere baditu. Historian, lehenengo mugimendu ekonomikoak —truke modukoak— egiaztatu zirenetik gaur egunera arte, fenomeno ekonomikoen seinaleak ditugu, bai gure eguneroko jardueretan, bai burtsan egiten diren transakzio garrantzitsu eta handienetan.

Aro Garaikidearen hasieran, ekonomiaren joko-arauak aldatu ziren, eta gure gizarteek Kapitalismoa ezarri zuten baliabideak eta aberastasuna administratzeko modu gisa; horretarako, mendeko izatetik herritar izatera pasatzearekin zuzenean lotzen diren banaketa ekonomikoko ideia berriak izan ziren oinarri. Horrela, Adam Smith-en ideia nagusia aplikatu zuten. Ideia horren arabera, merkatu-ekonomia deitu zionaren bidez lor daiteke ongizate integrala, eta ongizate integral horretan gizabanako bakoitza, jabetza pribatuari esker, bere bizitzaren jabe izan daiteke eta bere helburuak lortzearen alde borroka dezake. Karl Marx izan zen haren kritikoa nagusia, eta mundu ekonomiko eta soziala antolatzeko beste aukera batzuk ezar zitezenean sustatu zuen. Kontua da gaur egun mundu kapitalista globalizatuan bizi garela, eta behar mugagabeei erantzun behar dieten baliabide mugatuak dituen mundua dela. Mundu horretan, gure zibilizazioak ez du gizarte-desberdintasuna gaintu; aitzitik, edozein estatutako edo erkidegotako herritar batzuen ongizate sozioekonomikoan eragina duen arazoa da. Ez dugu inoiz ahaztu behar subjektuek zein kolektiboek zeregin eraldatzailea izan dutela eta dutela Historian, eta aintzat hartu behar dugu gure egungo gizartearen osaera —iraganeko gizarteena bezalaxe— bi agente horien emaitza dela eta gizarte-desberdintasunek oso lotura estua dutela gizarte-bidegabekeriekin, hau da, kasurik muturrekoenetan, giza eskubideen aurkako bortxaketak eragin ditzaketan bidegabekeriekin.

Gero eta aldaketa bizkorragoen eraginpean dauden egungo gizarte konplexuen parte diren aldetik, gure ikasleek ikasi behar dute —ekonomiaren eta gizartearen arteko loturaren ezagutzatik— zer garrantzitsua den konpromiso zibiko irmoa erakustea gizarte-kohesioarekin, elkartasunarekin, aniztasunarekiko errespetuarekin eta

gutxiengoen eskubideen lorpenarekin.

Kompetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK3, STEM1, KD5, KPSII1.2, KPSII3.1, EK2, EK3.

7. Aro Garaikideko gatazka nagusien eta haien indarkeria- eta suntsipen-maila handiaren kausak eta ondorioak ezagutzea eta aztertzea, testu historikoen eta iturri historiografiko fidagarrien analisiaren bidez; informazioaren manipulazioa atzemateko, norberaren argudioak sortzeko, gure iragan hurbileko gertakari traumatikoei aurre egiteko, horiek errepika daitezzen saihesteko, biktimak aintzatezteko eta Justizia Unibertsalaren printzipioaren aplikazioa defendatzeko.

Irakasgai honen helburuetako bat da ikasleei ulertaraztea —irakasgaiaren alderdi guztien bidez— Historia ikasteak egungo munduari zentzua emateko aukera ematen duela. Izatez, gaur egungo gatazka askok duela hamarkada edo mende batzuetan dute jatorria; hartara, gaurko gertakariak soilik begiratuz gero, eman dezake gatazka bakanak direla. Historia Garaikide unibertsala ikasteak gertakari horiek sakon ulertzeko aukera emango du, baita gertakari horiek barneko nahiz mundu-mailako harreman politikoetan izan zituzten eta egun dituzten kausak eta ondorioak ulertzeko aukera ere; izatez, gerrek, matxinadak eta konkistek aurrekariak dituzte, nazioak denbora luzez markatzeko gai direnak.

XX. mendeko gerra totalek agerian utzi zuten XIX. mendean Europan lortu zen aurrerapenaren eta zibilizazioaren berezko zuzenbide publikoko nozioaren inguruko hipokresia. Gerraren berritasun nagusia izan zen, Mendebaldeko Europaren bihotzean bertan, errepikatu zirela aurreko gerretako eta bereziki gerra kolonialetako ezaugarriak (borrokalariak eta zibilak bereizketarik gabe konkistatzea eta sarraskia egitea), baina oraingoan suntsitzeko askoz sendagoak ziren baliabide teknikoaren bidez. Zoritxarrez, gainera, laborategi antropologiko erraldoi bihurtu ziren, eta genozidiorako eta suntsiketarako funtsezko baldintzak diseinatu ziren, kontzentrazio-esparruen sistemarekin. Horrek guztiak Historiaren gaineko ardura- eta kontzientzia-arazo bat planteatzen du gizarte osoarentzat, ezin baikenuke herritar izan memoria historikoaren eramaile izan gabe. Ez da nahikoa indarkeria gaitzestea, indarkeriaren erroak eta ondorioak ezagutu eta aztertu behar dira.

Lan hori egiten duten historialariek XX. mendeko indarkeriak deskribatu, sailkatu, bereizi eta alderatzen dituzte, baina ez izugarrikerien kontalari hutsa izateko. Nazioarteko harremanen teoria errealistaren ordezkari Edward Hallett Carr-ek honako gogoeta honetan oinarritu zituen bere lanak: gizakien izaerak gatazkara eta gerrara eramaten gaitu —etengabe eta behin eta berriz gertatzen den fenomeno gisa—, eta gerra desagerraraztea ideal gauzaezina da. Edonola ere, Lehen Mundu Gerrak eta Bigarren Mundu Gerrarako bideak guztiz markatu zuten gogoeta hori. Horrek talka egiten du egungo Mendebaldeko gizartearen ikuspegi orokorrarekin; izan ere, agian, nahiko modu xumean eta soilik hemengoa eta oraina oinarri hartuta, eta XX. mendeko gatazka handien moduko gatazkarik ezean, ez ditugu hautematen gerra baten benetako konplexutasunak eta ondorioak, eta, gainera, ez dugu gai horrekiko interes handirik erakusten. Betiereko bake baten eta gatazka handirik gabeko mundu baten ilusioa modu kontraesankorrean eta arduragabe finkatu da mendebaldean. Kontraesankorra, zeren eta, Gerra Hotzaren ondoren nazioarteko gerra klasiko handiak ia desagertu diren arren,

intentsitate txikiko eta iraunaldi luzeko bestelako gatazken kopurua bikoiztu egin baita munduan. Eta arduragabea, zeren eta indarkeria-mota berri horiek urrutiko lekuetan garatzen baitira, hala nola Sirian, Afganistanen eta Ukrainan, hau da, mendebaldeko mundutik eta hedabideen arreta bizirik kanpo eta gure gizartearentzat ikusezina den periferian.

Historia Garaikidea aztertzeari eta ulertzeari esker, ezagutzen ditugu iraganeko joera ekonomikoak, politikoak, sozialak, kulturalak edo barneko gatazkei edo nazioarteko gatazkei buruzkoak, eta gai izan gaitzke egungo munduan gertatuko denari buruzko arazoizko aurreikuspenak egiteko. Hala ere, Historian ez da benetako irudi bakartzat aurkezten diren ikuspegiez fidatu behar; beste bertsio batzuk ezagutu behar dira. Horretarako, irakasgai honetan, iturri historiografiko fidagarriak erabili beharko dira eta testu historikoak aztertu, informazioaren manipulazioa atzematen ikasteko. Horrez gain, ikasleek gure iragan hurbileko gertakari traumatikoei aurre egiteko gaitasuna eraiki beharko dute, antzeko gertaerak errepikatzea saihestu daitekeela jakin behar m,dute, biktimak aintzatetsi beharko dituzte eta Justizia Unibertsalaren printzipioaren aplikazioa defendatu.

Konpetentzia espezifiko hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK1, HKK5, KPSII1.1, KPSII3.1, KPSII4, HK1, HK2, HK3.

8. Globalizazioaren fenomenoaz azaltzea, gaur egungo gizarteetako harreman-esparru gisa, baita globalizazioak tokiko eta munduko esparruan eta pertsonen eguneroko bizitzan duen eragina ere, informazioa bilatu, hautatu eta tratatzeko, eta iturriak kontrastatu eta kritikoki irakurtzeko prozesuen bidez, XXI. mendeko erronka nagusiak identifikatzeko eta ezagutzeko, eta Garapen Iraunkorreko Helburuei aurre egiteko konpromiso ekosozialak hartzearen beharra baloratzeko.

Historia Garaikideak ikasleei begiak irekitzen dizkie mundua, lehenengo gizarte konplexuetatik eratzen joan den sare komertziala dela ikus dezaten. *Globalizazioa*, gaur egungo gizarteetan zenbaitentzat modu positiboan ulertutako kontzeptua da, Globalizazioa kosmopolitismoaren ikuspegitik ikusten dutelako eta munduko herritartasunaren kontzeptu erromantikoa ahalbidetzen duelakoan. Beste batzuentzat, ordez, negatiboa da, arriskuan jartzen baitu nazionalismoaren kontzeptua bera (hizkuntza, ohiturak, kultura, legeak, eta abar). Bi ikuspuntu horiek onargarriak izanik ere, ikasleek ulertu behar dute gure Globalizazioa egungo kapitalismoaren ondorio bat besterik ez dela eta kulturarekin baino merkatuarekin zerikusi handiagoa duela, eta errentagarritasunarekin kosmopolitismoarekin baino gehiago, betiere geopolitikarekin duen harremana ahaztu gabe.

Globalizazioaren fenomenoak, beraz, Industria-Iraultzetan jatorria duen ondorio ekonomikoa da batik bat; zehazki, gaur egun ekonomia arautzen duen kapital-metaketa deituriko prozesuaren hasierarekin lotzen dena. XIX. mendearen erdialdetik aurrera, ekonomia kapitalista izan da nagusi mendebaldeko gizarteetan, eta lege batzuen mende dago, zeinak, horien bilakaera historikoan zehar, etekin maximoaren jomuga lortuko duen antolamendu soziopolitiko bat eraikitzen joan diren. Guzti hori, gaur egun, sare informatikoen eta enpresa kudeatzaileen euskarri zabal batean oinarritzen da, hala nola bankuen edo Balio-Sozietatearen gainean, planetako leku batetik bestera ahalik eta denbora laburrenean eta gastu txikiarekin mugitu daitezkeenak. Bestalde, giza taldeen

integrazio orokorra Neoliberalismo deritzon doktrina ideologiko eta politikoaren bidez gauzatzen da. Europako ekialdean, Sozialismoa erori ondoren, merkatuen askatasunean oinarritzen den gizarte-eredu eztabaidaekin gisa egokitu da neoliberalismoa, merkataritza-transakzioen kontrol burokratikoaren lasaitzeari edo desarautzeari erantzuten diona. Multinazionalak eta nazioarteko kapital-merkataritza-gune nagusiak egungo gizartea definitzen duen metaketa ekonomikoaren prozesuaren ondorio dira, eta joera da kapitalak gero eta esku gutxiagok bereganatzea.

Gizartean, globalizazioaren fenomenoak modu positiboan eragiten die klase pribilegiatuari, eta merkataritza-hedapenak hirietako klase ertainak barne hartzen ditu gizarte-euskarri gisa —aldi berean kontsumo-gizartearen euskarri direnak eta haren mende daudenak—. Gainera, Txina eta India gisako herrialdeetan finkatu den hazkunde-erritmo handiaren ondorioz, eta nazioarteko integrazio ekonomikoaren etengabeko garapenaren ondorioz, nabarmen aldatu dira industria-jardueren kokapen geografikoaren pautak, eta horrek eragina izan du langileengan eta mundu-mailako lan-harremanetan.

Horrek guztiak, jakina, ondorioak ditu gu guztiongan. Fenomeno guzti hau ulertzeko behar diren datuak, informazioa modu gidatuan bilatzeko eta hautatzeko prozesuen bidez bildu behar dira. Hartara, ikasleek XXI. mendeko erronka nagusien jatorri historikoak identifikatzen eta ezagutzen lortuko dute, betiere Globalizazioa ulertu ondoren eta Globalizazioak tokiko esparruan eta eguneroko bizitzan duen eragina estrapolatu ondoren. Prozesuak, halaber, lagunduko die Garapen Iraunkorreko Helburuei aurre egiteko orotariko konpromisoak hartzearen beharra ulertzen.

Azkenik, XXI. mendeko erronka nagusiak eta aurre egin beharreko arriskuak identifikatzea eta erronka horiei aurre egiteko eskualde-mailako eta maila orokorreko konpromisoa eta itunak baloratzea —batez ere larrialdi klimatikoarekin zerikusia dutenak—, ezinbestekoa izango da ekosozialki arduratsuak diren jarrerak hartzeko, bai eta planetaren iraunkortasunera, erakunde demokratikoen defentsara, ongizate kolektiboaren hobekuntzara eta egungo eta etorkizuneko belaunaldien arteko elkartasunera bideratutakoak ere.

Konpetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK3, STEM5, DK1, KPSII2, KPSII4, HK3, HK4, EK1.

9. Historia Garaikide unibertsalaren eta egungo egoera soziopolitikoaren analisisan genero-ikuspegia txertatzea, emakumeen zeregina iturri historikoen bidez eta mugimendu feministei buruzko ikerketa zuzenaren bidez aztertuz, betiere emakumeek Historian izandako presentzia aintzatesteko, oztopoez eta aurrerapen- eta atzerapen-uneez ohartarazteko eta emakumeen eta gizonen arteko benetako berdintasunaren aldeko jarrerak sustatzeko.

. Aro Garaikideko munduak ere, gizarte-jokabide orokor gisa, bizitza pribatu eta publikoan emakumearen baztertzeari islatu du. Historikoki, beraien gaitasunak ukatu eta ezkutatu dira, eta hori oraindik ere agerian dago, besteak beste, soldata-arrakalari, edota gizarte, politika eta enpresaren arloko goi-karguetan emakumezkoen presentzia urriari erreparatzen bazaie. Historia ikastean, gizonen eta emakumeen arteko

desberdintasuna sortu eta mantendu duten nagusitasun kultural eta soziopolitikoko mekanismoak identifikatzen dira, eta, horri esker, ezagutzen dira emakumea gizartean eta politikan aintzatesteke dauden oztopoak eta aurrerapen- eta atzerapen-uneak, eta baloratzen dira emakumearen emantzipazioaren aldeko ekintza guztiak.

Irakasgai honen bidez, iturri historiografikoetatik eta testu nabarmenen iruzkinetik abiatuta, Historiak, beren generoagatik soilik, bidegabeki isilarazi eta alde batera utzi dituen emakume esanguratsu indibidualak eta kolektiboak berreskuratu nahi dira. Horretaz gain, ikasleengan piztu nahi da, alde batetik, onespinari eta borroka sozialari buruzko hausnarketa eta, bestetik, eremu guztietan jarrera zibilizatuak eta, hausnartzeko kritikoak emakumearen aurkako diskriminazio-jokabideen aurrean.

Kompetentzia espezifikoa hau deskriptore hauekin lotzen da: HKK3, STEM5, KD1, KPSII3.1, KPSII5, HK3, HK4, EK1.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

Mundu Garaikidearen Historia
1. kompetentzia espezifikoa
<p>1.1. Aro Garaikidearen jatorritik gaur egunera arte, pentsamenduak eta ideologiek errealtatearen eraldaketan bete duten funtzioa aztertzea, haien ezaugarriak ulertuz eta testuinguruan kokatuz, testu historiografikoen bidez eta ikus-entzunezko nahiz literaturako beste dokumentu batzuen bidez.</p> <p>1.2. Iritzi arrazoituak sortzea eta Historia Garaikideko gai nagusiei buruz eta gaurkotasuneko gaiiei buruz eztabaidatzea, proiektu sozial, politiko eta kultural nagusiak modu kritikoan baloratuz, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren ikuspegi etikotik.</p>
2. kompetentzia espezifikoa
<p>2.1. Identitate kolektiboak nola eraiki diren deskribatzea, pentsamendu historikoaren kontzeptuak eta metodoak erabiliz, identitate-aniztasuna eta -sentimenduak errespetatuz eta haien ondare historikoa eta kulturala baloratuz.</p> <p>2.2. Identitate kolektiboek mundu garaikidearen konfigurazio sozial, politiko eta kulturalean duten garrantzia ulertzea, testu historikoak, historiografikoak eta egungo informazio-iturriak modu kritikoan aztertuz eta elkarrizketa konstruktiborako eta errespetuzkorako lagungarriak izango diren nork bere argudioak landuz.</p>
3. kompetentzia espezifikoa
<p>3.1. Historia Garaikidean zehar, sistema demokratikoak finkatzen lagundu duten prozesuak, mugimenduak, ekintzak eta eraldaketak ezagutzea, baita haien atzerapausoak ere, askatasun eta herritartasun kontzeptuek hartu dituzten esanahiak azalduz, gertaeren azterketa konparatzailearen bidez eta sistema demokratikoek</p>

oinarri dituzten testu politiko eta konstituzionalak ulertuz eta iruzkinduz.

3.2. Historia Garaikideko iraultza eta aldaketa kontzeptuak eta haien kausak eta baldintzatzaileak azaltzea, XIX. eta XX. mendeetako iraultza burgesen eta sozialisten zikloak eta horiek sortu dituzten akzio- eta erreakzio-mugimenduak aztertuz.

3.3. Sistema demokratikoen bizikidetzaren eta oinarrizko eskubideen berme gisa duten eginkizuna baloratzea, haien lorpenak, ahuleziak eta mehatxuak modu kritikoan aztertuz, egungo informazio-iturrien bidez.

4. kompetentzia espezifikoa

4.1. Aurrerapenaren ideien esanahi historikoa azaltzea, baita horrek gizartean, ingurumenean eta lurraldean dituen ondorio ugariak ere, iturri historiografikoen eta ekonomia-arloko dokumentu historikoen iruzkinen bidez eta hazkundeko eta atzeraldiko erritmoen eta zikloen ulermenaren bidez, betiere planetaren iraunkortasuna bermatuko duten portaera ekosozialak hartzearen beharra baloratuz eta oinarrizko baliabideetarako eskuratze unibertsalaren garrantzia defendatuz.

4.2. Aro Garaikideko sistema ekonomikoak alderatzea, haien garapena eta haiek eusten dituzten doktrinak eta teoriak aztertuz, hegemonia-, subordinazio- eta mendekotasun-harremanak identifikatuz eta estatuan nahiz nazioartean sortu eta sortzen dituzten gatazkak identifikatuz.

5. kompetentzia espezifikoa

5.1. Historia Garaikideko aldaketak eta jarraitutasunak identifikatzea, portaera demografikoak, bizimoduak eta bizi-zikloa deskribatuz eta aztertuz.

5.2. Gaur egun estatuen, eskualdeen eta herrialdeen artean dauden antzekotasun eta desberdintasun demografikoak eta sozialak modu kritikoan alderatzea, haien kausak azaltzen dituzten ikerketa-proiektuak eginez.

6. kompetentzia espezifikoa

6.1. Historia Garaikidean berdintasun eta herritartasun kontzeptuek hartu dituzten esanahiak deskribatzea, baita horien kausak eta ondorio politiko, sozial eta ekonomikoak ere, XIX. eta XX. mendeetako sistema politiko eta sozial nagusien analisi multikausalaren bidez eta desberdintasunak eta gizarte-talde jakin batzuetan gertatzen den botere-kontzentrazioa identifikatuz.

6.2. Langile Mugimenduen kausak eta sorrera- eta bilakaera-prozesua ezagutzea, baita bizi-baldintzak, lan-mundua, lan-harremanak eta Historia Garaikidean zeharreko gatazkakortasuna ere, diziplina anitzeko ikerketaren bidez eta aurrerapen horiek bete duten eta betetzen duten zeregina baloratuz —ekintza kolektibo gisa zein subjektuak Historian izan duen jarduketatik—, gizarte-eskubideen eta ongizate kolektiboaren lorpenaren garrantzia ulertzeko.

6.3. Dokumentu fidagarri eta erreferentziatuen azterketa kritiko baten ondoren, XIX. eta XX. mendeetako gizartearen bilakaera argudiatzea, prozesu historikoetan izandako lorpenak eta atzerapenak, Estatuak eta nazioarteko erakundeek unean-unean hartutako neurriak, eta etorkizuneko mugak eta erronkak identifikatuz, kolektibo

zaugarrienen aldeko elkartasun-ikuspegitik.

7. kompetentzia espezifikoa

7.1. Historia Garaikideko gatazka nagusiak ezagutzea, hizkuntza tekniko egokiaren bidez arrazoiak, prozesuak, protagonistak eta ondorioak azalduz, iturri historiografiko fidagarriak erabiliz eta memoria historikoaren garrantzia, biktimen aintzatespena eta Justizia Unibertsalaren printzipioaren aplikazioa ulertuz.

7.2. Aro Garaikideko gatazketan izandako indarkeria- eta sunsitzte-mailaz jabetzea, iturri historiografiko fidagarriak, testu historikoak eta datu egiaztatuak erabiliz, eta indarkeriaren erabilerak izan duen inpaktu soziala eta emozionala baloratzuz, baita bakearen eta bitartekotzaren alde egiten duten erakundeen eta nazioarteko komunitatearen zereginak eta mugak baloratzuz ere.

8. kompetentzia espezifikoa

8.1. Globalizazioaren fenomenoaren azaltzea eta globalizazioak oinarri dituen faktore historikoak eta toki-mailan eta mundu-mailan dituen eraginak modu kritikoan azaltzea, zenbait informazio-iturri erabiliz, iturri horiek zuzen hautatu, balidatu, kontrastatu eta tratatuz, desinformazioa detektatuz eta etengabe aldatzen ari den ingurune ekonomiko, sozial eta kulturalaren erronkei aurre egiteko alternatibak kontuan hartuz.

8.2. XXI. mendeko erronka nagusiak eta haien jatorri historikoa ezagutzea eta identifikatzea, egungo testuinguru globaleko askotariko prozesu politiko, ekonomiko, sozial eta kulturalekin erlazionatuz, eta planetaren iraunkortasunera, ongizate kolektiboaren hobekuntzara eta egungo eta etorkizuneko belaunaldien arteko elkartasunera bideratutako portaera ekosozial arduratsuak hartzeko beharra argudiatuz.

9. kompetentzia espezifikoa

9.1. Genero-ikuspegia txertatzea Historia Garaikide unibertsalaren analisisian eta egungo panoramaren behaketan, gizonen eta emakumeen arteko desberdintasuna sortu eta mantendu duten mekanismo kultural eta soziopolitikoak identifikatuz, baita esleitutako rolak eta gizonen eta emakumeek tradizioz bete izan dituzten jarduerak ere.

9.2. Historia Garaikidean emakumearen bazterkeriaren errealitatea egiaztatzea, iturri historikoak aztertuz, gizartean eta politikan emakumea onartzeko dauden oztopoak, aurrerapenak eta atzerapenak identifikatuz, mugimendu feministak emakumearen emantzipazioaren alde egindako ekintzak baloratzuz, eta figura indibidualak eta kolektiboak berreskuratuz, protagonista isildu eta baztertu gisa.

OINARRIZKO JAKINTZAK

Oinarrizko jakintzak. Mundu Garaikidearen Historia
A. Gizarteak denboran zehar
1. Historialariaren lana: historiografia eta iturri historikoen tipologia eta horien azterketarako metodologia. Historiaren ikerketa.*
2. Aro Garaikideko aldaketak eta iraultzak: Antzinako Erregimeneko krisia eta liberalismoaren garaipena. XIX. mendeko iraultza burgesak: lorpenak, oposizioak eta erreakzioak. Sistema parlamentarioen funtzionamendua eta bilakaera.*
3. Nazionalismoen jatorria, nazionalismoen esanahi historikoa eta politikoa eta mundu garaikidean duten eragina. Estatu nazional berriak eraikitzeko prozesuak eta inperio plurinazionalen krisia XIX. mendean. Kontratu soziala: eskubide zibilak eta eskubide sozialak Aro Garaikidean, eta mugimendu demokratiko, errepublikar eta sozialisten sorrera eta garapena. Erbestearen einkizuna/papera?.*
4. Hazkunde ekonomikoaren erritmoak eta ereduak munduan, Aro Garaikidean zehar: industria-iraultzak eta kapitalismoaren ezarpena. Sistema ekonomiko garaikideen zikloak eta krisiak. Garapen ekonomikoaren faktoreak eta inplikazio sozialak, politikoak eta ingurumenekoak.*
5. Gizarteak Aro Garaikidean: taldeak; klase eta rol sozialak; bizi-mailen, bizi-baldintzen eta bizimoduen eraldaketak. Gizarte-desberdintasuna. Biztanleriaren bilakaera eta ziklo demografikoak.*
6. Langile-mugimenduak eta langile-klasearen bilakaera historikoa: lehen langile-erakundeak, ideologia iraultzaileak —komunismoa eta anarkismoa— eta gizarte eraldatzeko proiektuak. Lan-eskubideen eta bizi-baldintzen hobekuntzaren aldeko gatazkak eta esperientziak.*
7. Industria-potentzien munduko hegemonia: inperialismoaren aroa. Nagusitasuna eta baliabide ekonomikoaren eta ustiapena. Nazio kolonizatuetak izandako ondorioak. Biltzarren Europatik Bake Armatura: industria-potentzien arteko gatazkak, akordioak eta itunak.*
8. Mundua gerran: mundu-gerrak eta horien ondorioak. Errusiako Iraultza. Gerrarteko mundua: demokraziaren krisia eta totalitarismoaren gorakada. Depresio Handia eta horren ondorio soziopolitikoak. Faxismoa, nazismoa eta XX. eta XXI. mendeetako beste mugimendu autoritarioak. Holokaustoaren eta Historia Garaikideko beste genozidio batzuen kausak eta ondorioak.*
9. Nazioarteko harremanak XX. mendeko bigarren erditik aurrera. Gerra Hotza eta bloke-politika. XX. eta XXI. mendeetako liberalizazio- eta deskolonizazio-mugimenduak, trantsizio politikoak eta demokratizazio-prozesuak.*
10. Bakerako erakundeak eta instituzioak: Nazioen Elkartetik Nazio Batuen Erakundera. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala. Esku-hartze edo

<p>injerentzia humanitaria eta Justizia Unibertsala: Nazioarteko Zigor Auzitegia eta haren mugak.*</p>
<p>11. Historia Garaikidean nazioen eta estatuen arteko gatazken faktoreak: gertaera historikoak, osagai emozionalak eta memoria kolektiboa. Indarkeriaren biktimen aitortza, erreparazioa eta dignifikazioa. *</p>
<p>12. Ekintza kolektiboa, masa-alderdiak eta lidergo politikoa XX. mendean: ordezkartzeko demokraziaren funtzionamendua eta zailtasunak.</p>
<p>13. Munduko biztanleria hazkundearen egungo erronka.* Bizi-ziklo eta gizarte-antolaketa izandako aldaketak eta iraunkortasunak, mundu garaikidean. Talde zaugarriak eta baztertuak. Subjektu kolektiboaren eginkizuna historia garaikidean.</p>
<p>14. Emakumeen egoeraren bilakaera gizarte garaikidean*: menderatze- eta sumisio-mekanismoak eta aldaketa soziokulturalak. Emakumeen emantzipazioaren aldeko mugimendua eta berdintasunaren aldeko borroka: mugimendu feministen sorrera eta garapena. *</p>
<p>15. Eskubide-berdintasunaren eta gutxiengoaren aitortzearen aldeko eta diskriminazioaren kontrako gizarte-mugimenduak.</p>
<p>B. Egungo munduaren erronkak</p>
<p>1. Globalizazio-prozesua mundu garaikidean, eta haren—ondorioak gaur egungo gizartean. *</p>
<p>2. Garapen zientifikoa, teknologikoa eta digitala eta etorkizun ekonomikoaren, sozialaren eta laboralaren erronka berriak.*</p>
<p>3. Ameriketako Estatu Batuen hegemoniaren amaiera eta munduko ordena multipolar berria: bloke komunistaren desagertzea eta potentzia berrien sorrera. Eskualde eta mundu mailako mehatxuak.*</p>
<p>4. Garapen ekonomikoa eta iraunkortasuna*: liberalismo klasikoaren mugagabeko garapen ideiatik Garapen Iraunkorreko Helburuetara. Tesi neoliberalak eta gizarte aurreratuak ongizate-estatuaren krisia. Neokolonialismoa eta mendekotasuna hegoalde globalean. *</p>
<p>5. Munduko eskualde-integrazio prozesuak. Europar Batasunaren eraikuntza; egungo egoera eta etorkizuneko erronkak. * Garapen Iraunkorreko Helburuak lortzeko nazioarteko itunak.</p>
<p>6. Biztanleriaren exodo masiboak: migrazio ekonomikoak, klimatikoak eta politikoak. Errefuxiatu kontzeptu berria. *</p>
<p>7. Klima-larrialdia eta haren egungo eta etorkizuneko erronkak.</p>
<p>8. Ideologiaren krisia eta <i>Historiaren Amaieraren</i> berrinterpretazioak: eszeptizismoaren eta populismo berrien aroa. Sistema autoritarioen berragertzea.</p>

<p>9. Gaur egungo demokrazien erronkak: ustelkeria, erakundeen eta alderdi-sistemaren krisia, sistemaren gaineko sinesgarritasunaren galera, joera autoritarioak, sistemaren aurkako mugimenduak... *</p>
<p>C. Konpromiso zibikoa</p>
<p>1. Kontzientzia demokratikoa: konstituzioaren printzipioen eta arauen ezagutza, balio zibikoen erabilera eta herritarren parte-hartzea.*</p>
<p>2. Identitatea eta pertenezia-sentimenduak: identitate-aniztasunaren onarpena, adierazpen ideologiko eta kulturalakiko tolerantzia eta errespetua, eta ondare-aberastasunaren aitorpena eta defentsa.*</p>
<p>3. Genero-berdintasuna: emakumeen egoera munduan, eta diskriminazioaren aurkako eta emakumeen eta gizonen arteko benetako berdintasunaren aldeko jarrerak.*</p>
<p>4. Portaera ekosoziala: ingurumenaren aldeko eta klima-larrialdiaren aurkako mugimenduak. Garapen Iraunkorrerako Helburuekiko konpromisoa.*</p>
<p>5. Aniztasun sozial, etniko eta kulturalarekiko errespetua eta balorazioa: tolerantzia eta intolerantzia Mundu Garaikidearen historian. Gutxiengoen eskubideen defentsa.*</p>
<p>6. Herritartasun etiko digitala: jabetza intelektualarekiko errespetua. Herritartasun globalaren parte-hartzea eta erabilera, teknologia digitalen bidez. Desinformazioa eta manipulazioaren aurreko prebentzio eta defentsa.*</p>
<p>7. Elkartasuna eta kooperazioa: munduko erronka handiak, eta konpromiso soziala, asoziazionismoa eta boluntariora lortzeko jokabideak.*</p>
<p>8. Ondare historikoakontserbatzea eta hedatzea: ondare-legeak, memoria kolektiboaren ondare-, gizarte- eta kultura-balioa. Artxibategiak, museoak eta historiaren dibulgazio eta interpretaziorako zentroak.*</p>